

Brottsstatistik och resultat från NTU i URBAN15- områden

Anmälda brott 2011 och resultat från den
Nationella trygghetsundersökningen 2007-2011
i län, kommuner och stadsdelar som omfattas av
det urbana utvecklingsarbetet.

Redovisning 2012-03-30

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Brottsförebyggande rådet

Box 1386

111 93 Stockholm

Tfn 08-401 87 00

Fax 08-401 90 75

www.bra.se

e-post info@bra.se

Innehåll

Förord	4
Inledning	5
Redovisningens disposition	6
Tolkning	7
Anmälda brott i URBAN15-områden 2011	9
Svar från NTU i URBAN15-områden 2007–2011	11
Utsatthet för brott.....	11
Känsla av otrygghet och oro för brott.....	12
Förtroende för polisen	12
Statistikens uppbyggnad och innehåll	13
Metod	13
Kvalitet	14

Förord

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick i regleringsbrevet för 2012 uppdrag att följa och redovisa anmälda brott på kommun- och stadsdelsnivå i de kommuner som omfattas av det urbana utvecklingsarbetet. Även statistik över upplevd trygghet ska redovisas för kommunerna och stadsdelarna, i den mån det är möjligt.

I denna redovisning presenteras statistik över anmälda brott 2011 på kommun- och stadsdelsnivå i de nio kommuner som från och med 2012 omfattas av det urbana utvecklingsarbetet. Därutöver presenteras resultat från den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) avseende utsatthet för brott, upplevd trygghet och förtroende för polisen 2007-2011 i de aktuella områdena sammantaget.

Stockholm i mars 2012

Erik Wennerström

Generaldirektör

Louise Ekström

Enhetschef

Erik Grevholm

Enhetschef

Inledning

Det urbana utvecklingsarbetet har som centralt mål att skapa bättre levnadsvillkor i stadsdelar som kännetecknas av ett brett utanförskap. Bekämpandet av utanförskap sker genom tvärsektoriellt samordnade insatser där kommun och stat åtar sig att samverka. Ett viktigt redskap i arbetet med urban utveckling är att samla in kunskap genom uppföljning, utvärdering och analys.

År 2009 fick Brå i uppdrag av regeringen att stödja de 21 kommuner som tecknat lokala utvecklingsavtal med staten enligt förordningen (2008:348) om urbant utvecklingsarbete. Genom att ta fram brottsstatistik på stadsdelsnivå skulle Brå stödja kommunerna i uppföljningen av trygghet.¹ År 2011 presenterade Brå för första gången statistik över anmälda brott i stadsdelar med lokala utvecklingsavtal, så kallade LUA-områden för åren 2008–2010.

Under 2012 går det urbana utvecklingsarbetet in i en ny fas.² De lokala utvecklingsavtalen har upphört och arbetet inriktas istället på utvärdering, kunskapsinhämtning samt utbyte och spridning av kunskap. Under 2011 erbjöds de 30 kommuner i landet som har flest invånare möjlighet att anmäla intresse för att ta del av kunskapsstöd från bland annat Boverket och Statistiska centralbyrån. För att kunna ta del av stödet ska kommunen inneha stadsdelar som präglas av låg förvärvsfrekvens, högt uttag av försörjningsstöd och låg behö-

¹ Uppgifter om utsatta personer och upplevd trygghet i LUA-områden sammantaget har därutöver redovisats till Integrations- och Jämställdhetsdepartementet. Dessa finns inte publicerade, men kan beställas från Brå:s Enhet för statistiska undersökningar.

² Förordningarna (2008:348 och 2010:1346) om urbant utvecklingsarbete upphörde vid årsskiftet 2012.

righet till gymnasieskolan. Av totalt 23 kommuner som anmält intresse bedömdes 9 kommuner uppfylla uppsatta kriterier för kunskapsstödet. I januari 2012 beslutade regeringen att 15 stadsdelar i dessa nio kommuner ska omfattas av det urbana utvecklingsarbetet från och med 2012 och tills vidare.

Brå har i regleringsbrevet för 2012 fått förnyat uppdrag att ta fram anmälda brott och uppgifter om upplevd trygghet på kommun- och stadsdelsnivå i de kommuner som omfattas av det urbana utvecklingsarbetet. I redovisningen presenteras dels statistik över anmälda brott 2011, dels uppgifter från den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) avseende utsatthet för brott, upplevd trygghet och förtroende för polisen 2007-2011. Statistiken över anmälda brott redovisas för var och en av de 15 stadsdelarna som omfattas av kunskapsstödet, så kallade URBAN15-områden, medan uppgifterna från NTU redovisas för alla URBAN15-områden sammantaget.

Redovisningens disposition

Inledningsvis presenteras några huvudresultat. Redogörelsen ges på en övergripande nivå, och läsare som vill få en mer uttömmande bild av den nya statistiken hänvisas till tabellerna. Därefter redovisas statistikens innehåll och uppbyggnad.

Vid tolkningen av statistiken är det viktigt att beakta de socioekonomiska och demografiska uppgifter som Statistiska Centralbyrån (SCB) har tagit fram för att beskriva integrationen i motsvarande stadsdelar.³

Statistiken över anmälda brott

Statistiken över anmälda brott per URBAN15-område redovisas i totalt tre tabeller som beskrivs nedan. På grund av risk för röjande av enskilda händelser (statistiksekretess) har vissa värden i tabellerna ersatts med dubbelpunkter (..).

Tabell 1A. Anmälda brott, totalt och per 100 000 invånare, efter brottstyp, hela landet, län, kommun och URBAN15-område, år 2011.

Tabell 1B. Anmälda brott, totalt och per 100 000 invånare, efter brottstyp, hela landet, hela landet exklusive URBAN15-områden och summan för alla URBAN15-områden, år 2011.

Tabell 2. Information om bortfall. Anmälda brott, totalt efter brottstyp, hela landet, län och kommun, år 2011.

³ Statistiken kan hämtas i statistikdatabasen på SCB:s webbplats, www.scb.se.

Statistiken från Nationella trygghetsundersökningen

Tabell 1-3: Utsatthet för brott 2006-2010, enligt NTU 2007-2011. Särredovisning för URBAN15-områden, för län och kommuner som har ett URBAN15-område samt för riket som helhet.

Tabell 4-11: Känsla av otrygghet och oro för brott samt otrygghetens konsekvenser, enligt NTU 2007-2011. Särredovisning för URBAN15-områden, för län och kommuner som har ett URBAN15-område samt för riket som helhet.

Tabell 12: Andel med mycket/ganska stort förtroende för polisens sätt att bedriva sitt arbete, enligt NTU 2007-2011. Särredovisning för URBAN15-områden, för län och kommuner som har ett URBAN15-område samt för riket som helhet.

Tabell 13: Information om urvalets storlek.

Tolkning

När du tolkar statistiken över anmälda brott *tänk även på att...*

- Statistiken över anmälda brott redovisar hur många brott som anmälts där polisen med hjälp av koordinater angivit att brottsplatsen är belägen inom ett URBAN15-område. Vid en bedömning av den faktiska brottsligheten måste man alltså beakta att det finns en dold brottslighet (mörkertal). Det kan också finnas händelser som registrerats som brott men där brottsutredningen senare visar att inget brott har begåtts.
- För att kunna göra jämförelser mellan olika områden har antalet anmälda brott relaterats till den totala folkmängden i området. Ingen hänsyn har tagits till befolkningsstrukturen, till exempel åldersstrukturen.
- När man tolkar siffrorna för områden som ligger i centrala delar, till exempel Centrum och Öster i Landskrona eller Södra Sofielund i Malmö måste man beakta att många människor passerar genom dessa trafik-, butiks- eller krog-täta områden. Detta påverkar jämförelser av antalet brott per 100 000 invånare mellan olika områden.
- Polis och andra brottsförebyggande aktörer arbetar på olika sätt i olika områden, vilket kan påverka statistiken. I den typ av områden som omfattas av de lokala utvecklingsavtalen kan det vara så att polis och andra aktörer fokuserar på brottslighet och trygghet i högre grad än i andra områden, vilket kan generera fler anmälda brott. Om polisen arbetar intensivt med narkotikaspaning ger det ofta resultat i fler anmälda brott, såväl narkotikabrott som andra typer t.ex. alkoholbrott, butiksnatteri och brott mot att bära kniv på

offentlig plats. Över huvud taget kan en ökad bevakning resultera i en högre registrerad brottslighet.

- Statistiken kan påverkas av samhällsinstitutioners rutiner när det gäller att anmäla vissa typer av brott, till exempel skola och barnomsorg.
- Vid redovisningens publicering saknas uppgifter för 2011 om medelfolkmängd i de redovisade URBAN15-områdena, varför folkmängdsuppgifter den 31 december 2010 har använts vid redovisningen av antal brott per 100 000 invånare.

När du tolkar statistiken från NTU *tänk på att*

- Statistiken för URBAN15-områdena ur NTU bygger på ett mycket litet urval (ca 100 personer per år, se tabell 12) vilket innebär att resultaten, i synnerhet stora variationer mellan enskilda år, ska tolkas med försiktighet. För att minska osäkerheten grundas tolkningarna i den här texten framför allt på treårsmedelvärden.
- NTU täcker inte in alla grupper i befolkningen. De yngsta (under 16 år) och de äldsta (över 79 år) ingår inte i urvalet, och de mest marginaliserade grupperna (som hemlösa, psykiskt sjuka och personer med missbruksproblem) är sannolikt kraftigt underrepresenterade i undersökningar som NTU. Däremot representerar resultaten det man kan kalla den vuxna normalbefolkningen mycket väl.

Anmälda brott i URBAN15-områden 2011

År 2011 anmäldes 20 600 brott där brottsplatsen låg i något av URBAN15-områdena. Det motsvarar i genomsnitt 16 500 brott per 100 000 invånare i områdena sammantaget. Motsvarande antal för hela landet var 12 900⁴ brott. De stadsdelar som hade störst antal anmälda brott var Centrum och Öster i Landskrona och Södra Sofielund i Malmö med 22 600 respektive 21 700 brott per 100 000 invånare. Stadsdelarna Ronna i Södertälje och Gårdsten i Göteborg hade lägst antal brott i relation till folkmängden med 8 960 respektive 10 500 brott per 100 000 invånare. De hade också färre anmälda brott än riksgenomsnittet med 12 900 brott per 100 000 invånare.

De två stadsdelarna med de högsta antalen anmälda brott karaktäriseras av att vara centrala områden med butiker, trafikpunkter, parkeringsplatser, krogar och andra anläggningar som genererar stor genomströmning av människor. Jämförelse kan göras med andra centrala områden i storstäderna, där antalet anmälda brott per invånare är högre än i de två nämnda områdena. År 2011 anmäldes exempelvis 51 400 brott per 100 000 invånare där brottsplatsen var Norrmalm i Stockholm och 47 100 brott per 100 000 invånare där brottsplatsen var Centrum i Göteborg.

De URBAN15-områden som har lägst antal anmälda brott i förhållande till folkmängden är ytterstadsområden med en relativt stor

⁴ För att jämförelsen ska bli relevant innehåller uppgifterna för hela landet endast de fall där uppgift om SAMS-område (koordinater) finns i underlaget.

andel boende i småhus och liten andel boende i hyresrätter samt relativt höga inkomster jämfört med övriga URBAN15-områden.

En stor andel URBAN15-områden (10 av 15 år 2011) hade fler brott per invånare än genomsnittet för hela landet. Alla 15 områdena hade fler anmälda misshandelsbrott jämfört med genomsnittet för hela landet. En mindre andel, 4 av 15 områden, hade fler stöldbrott och rån än genomsnittet för hela landet.

En stor del av de anmälda brotten i Centrum och Öster i Landskrona, Södra Sofielund och Herrgården i Malmö är narkotikabrott. Denna typ av brott tillhör de brottskategorier där antalet anmälda brott framför allt påverkas av polisens spanings- och ingripande-verksamhet.

Svar från NTU i URBAN15-områden 2007–2011

Utsatthet för brott

Svaren i NTU indikerar att utsatthet för brott (tabell 1–3) är vanligare bland personer som bor i URBAN15-områden än bland befolkningen i stort (15,0–17,5 procent utsatta för *brott mot enskild person*⁵ respektive *egendomsbrott mot hushåll*⁶ jämfört med 10,0–11,14 procent i hela landet). Utsatthetsnivån i URBAN15-områdena är också högre än nivåerna i de kommuner och de län där URBAN15-områdena ingår som en del, men skillnaden är mindre.

Även när man studerar utsattheten för *våldsbrott*⁷ (tabell 2) är nivån något högre i URBAN15-områdena än i övriga landet och i län med URBAN15-områden. Däremot skiljer sig inte brottsnivån från URBAN15-kommunerna i övrigt.

Under perioden 2006–2010 har andelen personer i hela landet som uppgår att de utsatts för brott minskat svagt. Någon sådan minskning syns inte i URBAN15-områdena. Resultaten indikerar snarare en stabil nivå eller en viss ökning⁸ av andelen utsatta.

⁵ Misshandel, sexualbrott, hot, personrån, bedrägeri och trakasserier.

⁶ Bostadsinbrott, bilstöld, stöld ur/från fordon och cykelstöld.

⁷ Misshandel, hot och personrån

⁸ Här bör dock åter noteras att underlaget är litet och att skillnaden mellan åren för URBAN15-områdena inte är statistiskt säkerställda.

Känsla av otrygghet och oro för brott

Det är avsevärt vanligare att personer som bor i URBAN15-områden uppger att de känner otrygghet (tabell 4) när de går ut ensamma sent på kvällen jämfört med de län och kommuner där URBAN15-område ingår och med riket i övrigt (38 procent i URBAN15-områdena jämfört med 16–21 procent i URBAN15-kommunerna och i övriga landet).

Även när man studerar oro för brott (tabell 5–9) är nivåerna högre i URBAN15-områdena än i län och kommuner med URBAN15-områden och i landet som helhet. Det gäller både oro för brottsligheten i samhället, oro för att närstående ska drabbas av brott och oro för att själv utsättas för överfall eller misshandel, bostadsinbrott respektive bilbrott. Skillnaderna vid oro för brott är dock i regel inte lika stora som när det gäller den allmänna känslan av otrygghet ute på kvällen. Exempelvis är andelen som mycket/ganska ofta oroar sig för att utsättas för överfall eller misshandel 21 procent i URBAN15-områdena, jämfört med 12–16 procent i URBAN15-länen och kommunerna samt i övriga riket.

I URBAN15-områdena är det också vanligare än i övriga landet att otryggheten är så stor att man upplever att den påverkar livskvaliteten eller att man ofta väljer annan väg eller annat färd sätt eller avstår från aktiviteter som att träffa någon, ta en promenad eller att gå på bio till följd av sin otrygghet (tabell 10–11). Här är också skillnaderna relativt tydliga, (exempelvis uppger 23 procent i URBAN15-områdena påverkan på livskvaliteten jämfört med 8–12 procent i URBAN15-kommunerna/länen och i övriga riket).

Utvecklingen av otrygghet och oro för brott i hela landet och i URBAN15-kommunerna och länen har i de flesta fall varit svagt nedåtgående under perioden 2007–2011, men i resultaten för URBAN15-områdena är nivån i de flesta fall snarare oförändrad eller indikerar en svag uppåtgående trend.

Förtroende för polisen

Det är mindre vanligt än i övriga länen och kommunerna med URBAN15-områden och landet i övrigt att personer som bor i URBAN15-områdena har stort förtroende för polisen (tabell 12). I URBAN15-områdena uppger 51 procent att de har mycket eller ganska stort förtroende för polisens sätt att bedriva sitt arbete, jämfört med 62–65 procent i URBAN15-kommunerna/länen och i övriga riket.

Under perioden 2007–2011 har andelen med stort förtroende för polisen ökat i riket som helhet (med fem procentenheter) under perioden, men i URBAN15-områdena är andelen snarare oförändrad under samma period, trots att utvecklingen i övriga delar av URBAN15-kommunerna och länen liknar den i övriga riket.

Statistikens uppbyggnad och innehåll

Statistiken som presenteras här är uppbyggd på samma sätt som statistiken över anmälda brott på nationell, läns- och kommunnivå i den officiella kriminalstatistiken. Skillnaden är att den regionala indelningen baseras på geografiska x- och y-koordinater i stället för på områdeskoder. För en detaljerad redogörelse hur anmälningssstatistiken är uppbyggd hänvisas till årsboken Kriminalstatistik. På grund av ett bortfall i koordinatsättningen innehåller statistiken inte riktigt alla anmälda brott ett visst kalenderår. Detta beskrivs mer ingående i avsnittet om kvalitet nedan.

Statistiken redovisar en årlig sammanställning över antalet anmälda brott i samtliga URBAN15-områden. De anmälda brotten redovisas totalt samt för ett urval brottskategorier som tagits fram i dialog med användare inom berörda kommuner och med beaktande av statistiksekretessen. För att göra det möjligt att jämföra med andra områden, kommuner, län med mera, beräknas även antalet anmälda brott per 100 000 invånare i respektive område. Vidare ges jämförelsetal för de kommuner och län som URBAN15-områdena tillhör samt för hela riket.

Metod

Underlag och transformering till stadsdelar

I kriminalstatistiken redovisas i dag uppgifter om brott som anmäls och registreras av Polis, åklagare eller andra myndigheter inom rättsväsendet. Statistiken över anmälda brott fördelas efter län, kommun och stadsdel (stadsdelsnämnd) i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Underlaget till denna statistik hämtas från polisens ärendehanteringssystem Rationell anmälsrutin (RAR). Att brottsstatistiken hittills endast redovisats för stadsdelar (stadsdelsnämnder) i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö beror främst på att kommunerna förfogar över sina egna delområdessystem, vilket försvårar en automatiserad redovisning av anmälda brott per stadsdel.

För att ta fram statistik över anmälda brott i de 15 områdena som från och med 2012 berörs av de lokala utvecklingsavtalen mellan kommun och stat har Brå använt samma underlag som för att ta fram den löpande statistiken över anmälda brott. Underlaget är i huvudsak ett utdrag från polisens ärendehanteringssystem RAR och levereras kontinuerligt från Rikspolisstyrelsen (RPS) till Brå. I dessa uppgifter finns, förutom uppgifter om brottet, brottstidpunkt, handläggande myndighet, inskrivningstidpunkt med mera, vanligtvis uppgifter om brottsplats i form av x- och y-koordinater. Dessa ko-

ordinater har med hjälp av ett register transformerats till så kallade SAMS-koder⁹, som var och en representerar ett geografiskt område.

Varje URBAN15-område består av ett eller flera SAMS-områden. Den statistik som presenteras här bygger på en sammanslagning av SAMS-områden till URBAN15-område.

Resultaten ur NTU utgår från i vilket SAMS-område som den tillfrågade är folkbokförd vid frågetillfället. Uppgifterna anses ha mycket god kvalitet eftersom de inhämtats från register.

Brå och SCB använder samma benämningar

SCB har tagit fram motsvarande statistik över socioekonomiska och demografiska uppgifter för de 15 områdena. SCB har använt det övergripande begreppet URBAN15 och satt en beteckning på vart och ett av de 15 områdena. Exempelvis har Rinkeby beteckningen URB018001, där 0180 är den officiella beteckningen på Stockholms kommun. Brå använder samma beteckningar. I det avtal som gällde fram till och med år 2011 ingick 38 stadsdelar med det övergripande begreppet LUA (lokala utvecklingsavtal). Där hade Rinkeby beteckningen LUA018002.

Kvalitet

För statistiken över anmälda brott per LUA-områden gäller samma kvalitetsdeklaration som för den officiella statistiken över anmälda brott. Därutöver tillkommer även kvalitetsaspekter rörande fördelningen av brottsplats efter x- och y-koordinater som man behöver ta hänsyn till vid tolkning av statistiken. När det gäller koordinatsättningen kan olika typer av bearbetningsfel förekomma. Dels kan koordinater saknas på det anmälda brottet, dels kan koordinaterna som anges peka ut en annan plats än själva brottsplatsen. Det ska här påpekas att brottsplatsen inte alltid är given, till exempel när det gäller brott som begås via internet.

Koordinaterna som statistiken bygger på har införts och utvecklats under senare år. Det saknas för närvarande studier om hur väl koordinaterna beskriver den verkliga brottsplatsen. Det som talar för att kvaliteten är tillräcklig för ändamålet är att statistiken visar ungefär samma resultat för de tre år som tidigare redovisats avseende de 38 LUA-områdena. Rangordningen mellan dem var ungefär densamma alla tre åren 2008–2010.

För statistiken ur NTU, som är en urvalsundersökning, försämrats tillförlitligheten och användbarheten när materialet redovisas på låg geografisk nivå, eftersom urvalet blir litet (se tabell 12). Därför kan variationen vara relativt stor mellan enskilda år. För att jämma ut den typen av variationer redovisas glidande treårsmedelvärden som kan användas som ett alternativt mått för att säkrare kunna bedöma utvecklingen. I övrigt gäller samma kvalitetsdeklaration som gene-

⁹ Se not 2.

rellt gäller för NTU, se *NTU 2011 – Teknisk rapport* (Brå rapport 2012:3).

Bortfall

Uppgifter om brottsplats i form av koordinater saknas i genomsnitt i 13–18 procent av de anmälda brotten åren 2011, varför det inte är möjligt att redovisa samtliga anmälda brott efter URBAN15-område. Storleken på bortfallet varierar mellan länen/polismyndigheterna. Generellt gäller att de största länen har störst bortfall. För ärenden som överlämnas mellan polismyndigheterna saknas oftast möjlighet att ange brottsplats.

Bortfallet varierar också mellan brottskategorierna. Exempel på brottskategorier med stort bortfall är brott inom specialstraffrätten, till exempel skattebrott och smugglingsbrott. Brotten i brottsbalken har däremot ett relativt lågt bortfall (4 procent för exempelvis miss-handelsbrott och bilbrott). I uppföljningen om trygghet i URBAN15-områden är främst brott mot personer och hushåll av intresse, och bortfallet i andra brottskategorier har således mindre betydelse för statistikens ändamål. En fullständig redovisning av bortfallet ges i tabell 2.

I NTU, som är en urvalsundersökning, varierar det totala bortfallet mellan 24 och 30 procent, beroende på vilket år som studeras. Det är dock troligt att bortfallet är högre i URBAN15-områdena, eftersom socioekonomiskt utsatta grupper tenderar att ha en lägre svarsfrekvens i undersökningen. Det kan medföra en underskattning av till exempel utsattheten för brott i de aktuella områdena, trots att svaren i grupper med låg svarsfrekvens räknas upp i resultatredovisningen utifrån ett särskilt viktningförfarande.

Precision i angivelse av brottsplats

Vid polisens registrering av brott noteras brottsplats genom att ange en adress eller ett område, som automatiskt transformeras till koordinater i polisens ärendehanteringssystem. Om fel adress anges slår detta igenom på koordinaten, som kan registreras i rätt eller fel SAMS-område. Om felet är litet vid adressangivelsen är risken för att brottsplatsen registreras i fel SAMS-område liten.

Om exakt brottsplats är okänd anges vanligtvis det administrativa området där brottet hanteras, till exempel närpolisområdet. I sådana fall transformeras koordinaten till centrum av det geografiska området eller till polisstationen, varför dessa platser blir överrepresenterade i statistiken. Ett sådant fel behöver dock inte slå igenom på redovisningen om LUA-området och närpolisområdet sammanfaller.

Ett ytterligare problem med precisionen är att brottsplatsen inte alltid är given, till exempel när det gäller brott som begås via internet.